

Andrzej Sapkowski

HERRAN SOTURIT

WSOY

1

THE WITCHER - NOITURI - KIRJOJEN TEKIJÄLTÄ

HUSSILAISTRIOLOGIA

Sarjassa aiemmin ilmestyneet

Narrenturm 1

Narrenturm 2

Andrzej Sapkowski
HERRAN SOTURIT

OSA 1

SUOMENTANUT TAPANI KÄRKKÄINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Puolankielinen alkuteos

Boży bojownicy (s. 1–268)

© 2004, by Andrzej Sapkowski

Published by arrangement with Patricia Pasqualini Literary Agency.

Suomenkielinen laitos © Tapani Kärkkäinen ja WSOY 2020

Werner Söderström Osakeyhtiö

Raamattu-sitaatit Suomen evankelis-luterilaisen kirkolliskokouksen vuosina 1933 ja
1938 käyttöön ottamista suomennoksista.

Lainaukset Dante Alighierin *Jumalaisesta näytelmästä* suomentanut Eino Leino.

ISBN 978-951-0-45002-4

Painettu EU:ssa

*Arvon herrat, maailma on
viime aikoina ottanut ja suurentunut.
Ja samalla kertaa myös pienentynt.*

AI, TEITÄ naurattaa? Että puhun mitä sylki suuhun tuo? Että jälkimmäinen kumoa ensimmäisen? Kuulkaa, minä todistan, että ei suinkaan kumoa.

Kurkistakaapas, hyvät miehet, ulos ikkunasta. Mitä näette siellä, millainen näkymä edessänne avautuu? Kas latohan se siellä, ihan oikein, ja sen takana huussi. Entä mitä sitten, minä kysyn, mitä on huussin jälkeen? Jos kysyisin tuolta tytöltä, joka kiikuttaa meille olutta, niin väittäisin että hän sanoo: huussin jälkeen on sänkipelto, sänkipellon takana on Jachymin tila, tilan takana tervahauta ja sitten vissiin jo Vähä-Kosolup. Jos kysyisin kapakanpitäjältä, niin hän, enemmän maailmaa nähnyt kun on, sanoisi että ei se siihen lopu, vaan Vähä-Kosolupin jälkeen on Suur-Kosolup, sen takana Kozmirau, Kozmiraun takana Lahse, Lahsen takana Goschutz ja Goschutzin takana vissiin jo kohoaa Festenberg. Mutta pankaa merkille: mitä oppineempi vastaaja, niin kuin vaikka te, ja mitä kauemmas päädytään meidän ladolta, meidän huussilta ja kummastakin Kosolupista, niin jos hänellä on vähänkään älliä, hän tietää, että ei maailma pääty myöskään Festenbergiin, vaan sen jälkeen on Oels, Brieg, Falkenberg, Neisse, Leobschütz, Trop-pau, Jitschin, Trentschin, Neutra, Esztergom, Buda, Belgrad, Ragusa, Ioannina, Korinti, Kreetta, Aleksandria, Kairo, Mem-

fis, Ptolemais, Theba... Niin että eikös maailma suurenekin? Eikö se muutukin koko ajan isommaksi?

Mutta ei siinä vielä kaikki. Jos jatkaa matkaa Thebasta, Niiliä pitkin, joka kuin Gihonjoki konsanaan virtaa paratiisin lähteestä, tullaan lopulta etiopialaisten maahan, jonka takana taas – niin kuin kaikki tietävät – levittäytyy Nuubian autiomaa, ja siellä on kuumuudestaan kuulu Kuš, siellä on Ofirin kultamaa ja koko mittamaton *Africae Terra, ubi sunt leones*.¹ Ja sen takana valtameri, joka ympäröi kaikkea mannerta. Mutta meressäkin on saarensa – on Cathay, Taprobane, Bragine, Oxidrate, Gynosophe ja Zipang, missä ilmasto on ihmeellisen hedelmällinen ja vuoret jalokiviä täynnä, kuten ovat kirjoittaneet Hugo de Saint-Victor ja Pierre d'Ailly sekä jalo herra Jean de Mandeville, joka on omin silmin nähnyt nämä ihmeet.

Näin olemme todistaneet, että parin viimeksi kuluneen vuosisadan aikana maailmamme on olennaisesti suurentunut. Siis ainakin tietyssä mielessä. Sillä vaikka maailmaan ei ole tullut lisää ainetta, uusia nimiä on tullut sitäkin enemmän.

Kysytte nyt, että mitenkäs tähän sitten suhtautuu väite, että maailma on pienentynyt? Kerron ja selitän aivan kohta. Pyydän jo etukäteen, että älkää irvikö älkääkä nälvikö, sillä se mitä kohta aion sanoa, ei ole mielikuvituksen tuotetta, vaan tietoa, joka on peräisin kirjoista. Ja kirjoja ei tule irviä, sillä niiden synty on edellyttänyt tekijöiltään aivan hemmetinmoista työtä.

Kuten tiedetään, maailmamme on letunmuotoinen maankaistale, jonka keskipiste on Jerusalem ja jota meret ympäröivät joka puolelta. Oksidentissa maailman reunassa ovat Calpe ja Abyla eli Herakleen pylväät sekä Gadesin salmi niiden välissä.

Etelässä, kuten äsken esitin, levittäytyy Afrikan takana meri. Kaakossa mannermaa päättyy *India inferioriin*, Googin

---

¹ Latinan- ja muunkielisten sitaattien käännökset löytyvät kirjan lopusta.

ja Maagogin maahan, joka kuuluu pappiskuningas Johan-
nekselle. Septentrionaalissa maailman äärimmäisin reuna on
Ultima Thule, ja siellä, *ubi oriens iungitur aquiloni*, sijaitsee
Mogulinmaa, tataarien valtakunta. Idässä sen sijaan maailma
päättyy Kaukasukseen jonkin matkan päässä Kiovasta.

Ja nyt tulemme asian ytimeen. Eli siis portugalilaisiin. Ja
tarkemmin sanoen Henrikiin, Viseun herttuaan, kuningas
Juhanan poikaan. Pakko on todeta, että Portugali ei kuulu
kuningaskunnista suurimpiin ja että Henrik oli vasta kunin-
kaan kolmas poika, joten ei ole ihme, että hän kodistaan Sag-
resista tähyili useammin meren kuin Lissabonin suuntaan.
Hän kutsui Sagresiin astronomeja ja kartografeja, viisaita
juutalaisia, purjehtijoita ja kapteeneja, veneenrakentaja-
mestareita. Ja siitä kaikki alkoi.

Herran vuonna 1418 kapteeni João Gonçalves Zarco
löysi saaret, joita alettiin kutsua nimellä Insular Canarias,
Kanariansaaret, sen takia että siellä huomattiin elävän suun-
nattomat määrät koiria. Pian sen jälkeen eli vuonna 1420
samainen Gonçalves Zarco yhdessä Tristão Vaz Teixeira
kanssa purjehti Madeiraksi kutsutulle saarelle. Ja vuonna
1427 Diogo de Silvesin karavelit purjehtivat saarille, jotka
ristittiin Azoreiksi – mistä nimi tulee, sen tietävät yksin
Diogo ja Jumala. Ja aivan muutama vuosi sitten, vuonna 1434,
purjehti jälleen yksi portugalilainen, Gil Eanes, Cabo Boja-
dorin ympäri. Huhut kertovat, että Henrik, jota jotkut ovat
alkaneet kutsua Purjehtijaksi, *O Navegadoriksi*, valmistelee
jo seuraavaa hanketta.

Ihailen kovasti näitä merenkyntäjiä ja pidän heitä suuressa
arvossa. Miten pelottomia miehiä he ovatkaan! Miten kau-
histuttavaa on lähteä purjehtimaan aavalle merelle! Siellä
vaanivat myrskyt ja myräkät, karikot ja magneettivuoret, on
kiehuvia meriä ja liisteriaavoja, yhtä mittaa jos ei pyörteitä
niin turbulensseja ja jos ei turbulensseja niin merivirtoja.
Hirviöt vain vilisevät silmissä, joka paikka on täynnä vesi-

hirviöitä, merikäärmeitä, tritoneita, hippokamppeja, sei-
reeneitä, delfiineitä ja maariankaloja. Meri on tulvillaan
sanguisugae, polypi, octopodes, locustae ja *cancri* sekä erilaisia
pistrices et huic similia. Ja lopuksi hirvityksien hirvitys: siellä
missä meri loppuu, reunan takana, alkaa Helvetti. Miksi
luulette laskevan auringon olevan niin punainen? Koska se
heijastaa helvetin tulet. Joka puolella merta on lisäksi reikiä,
ja kun karaveli vahingossa purjehtii sellaiseen, se putoaa suo-
raan helvettiin, päistikkaa, koko laiva ja kaikki, mitä siinä
on. Sellaiseksi on meri luotu, jotta kuolevainen ihminen ei
lähtisi sille purjehtimaan. Helvetti on rangaistus niille, jotka
rikkovat käskyjä.

Mutta mikäli minä elämästä mitään ymmärrän, tämä ei
portugalilaisia pidättele.

Sillä *navigare necesse est*, ja taivaanrannan takana on löytä-
mistään odottavia maita ja saaria. On saatava kartalle kaukai-
nen Tabrobana, on kirjattava *roteiroihin* reitti salaperäiseen
Zipangiin, merkittävä portolaaneihin *Fortunatae insulae*,
Onnellisten saaret. Ja on purjehdittava vieläkin kauemmas,
pyhän Brendanin jäljillä, unelmien jäljillä, kohti Hy Brasilia,
kohti tuntematonta. Siksi, että tehtäisiin tuntematon tutuksi
ja tunnetuksi.

Ja näin – *quod erat demonstrandum* – maailma pienenee ja
kutistuu, sillä paljon ei enää tarvita, kun kaikki on jo kirjattu
karttoihin, portolaaneihin ja *roteiroihin*. Yhtäkkiä kaikki
paikat ovatkin lähellä.

Maailmamme pienenee ja muuttuu samalla vielä erästä
asiaa köyhemmäksi: legendoja. Mitä kauemmas portugali-
laisten karavelit purjehtivat, mitä enemmän on löydettyjä ja
nimettyjä saaria, sitä vähemmän on legendoja. Vähän väliä
joku niistä häviää kuin tuhka tuuleen. Olemme taas yhtä
unelmaa köyhempiä. Ja kun unelma kuolee, pimeys täyttää
sen tyhjäksi jättämän paikan. Ja pimeydessä, varsinkin silloin
kun järki nukkuu, heräävät hirviöt. Että mitä? Joku on jo

sanonut näin? Hyvä herra, onko olemassa jotakin, mitä joku ei olisi joskus sanonut?

Kylläpä kurkkua kuivaa... Ai että syljenkö kolpakkoon? No en varmasti sylje.

Niin mitä sanoitte, hurskas veli pyhän Dominicuksen sääntökunnasta? Ahaa, että on aika lopettaa nämä höpinät asian vierestä ja palata itse tarinaan? Reynevaniin, Scharleyhin, Simsoniin ja muihin? Hurskas veli on oikeassa. On aika. Palataan heihin.

Oli Herran vuosi 1427. Muistatteko, mitä se toi mukanaan? Hyvin muistatte. Sitä ei voi unohtaa. Mutta palautan mieleen.

Sen vuoden keväällä, olletikin maaliskuussa ja joka tapauksessa ennen pääsiäistä, paavi Martinus V antoi bullan *Salvatoris omnium*, jossa hän julisti Böömin kerettiläisiä vastaan suunnatun uuden ristiretken välttämättömäksi. Vanhan, häpeällisen saamattomaksi osoittautuneen Giordano Orsinin tilalle hän nimitti kardinaaliksi ja legaatiksi *a latere* Henry Beaufortin, Winchesterin piispan ja Englannin kuninkaan velipuolen. Beaufort ryhtyi toimeen kerrassaan tarmokkaasti. Pian oli koossa ristiretki, jonka oli määrä miekalla ja tulella rangaista hussilaisia uskonluopioita. Ristiretki valmisteltiin huolellisesti, ja rahat – tuo ensiarvoisen tärkeä asia sodankäynnissä – koottiin huolellisesti. Ihme kyllä tällä kertaa kukaan ei varastanut penniäkään. Eräät kronikoitsijat uskovat, että ristiretkeläisistä oli tullut rehellisempiä. Toisten mielestä rahoja vain vartioitiin paremmin.

Ristiretken ylimmäksi johtajaksi Frankfurtin valtiopäivät olivat nimenneet Otto von Ziegenheinin, Trierin arkkipiispan. Aseisiin ja ristin merkin alle oli koottu kaikki kynnelle kykenevät. Ja niin oli armeija jo kohta valmiina. Paikalle tuli sotajoukkoineen Fredrik Vanhempi von Hohenzollern, Brandenburgin vaaliruhtinas. Aseisiin olivat astuneet baijerilaiset ruhtinas Henrik Rikkaan johdolla, kuten myös palatsikreivi Johann von Pfalz-Neumarkt ja hänen veljensä, palatsikreivi

Otto von Mosbach. Kokoontumispaikalle saapui myös alakäinen Friedrich von Wettin, sairauden takia vuoteenomaksi jääneen Saksin vaaliruhtinaan Friedrich Sotaisan poika. Paikalle saapuivat, kukin väkivahvan sotilasosaston kera, Speyerin piispa Raban von Helmstatt, Augsburgin piispa Anselm von Nellingen ja Bambergin piispa Friedrich von Aufses. Würzburgin piispa Johann von Brunn. Besançonin arkkipiispa Thiebaut de Rougemont. Ja sotamiehiä tuli niin Svaabiasta, Hessenistä, Thüringenistä kuin Hansa-liiton pohjoisista kaupungeista.

Ristiretki lähti liikkeelle heinäkuun alussa, viikko Pietarin ja Paavalin jälkeen, ylitti rajan ja tunkeutui syvälle Böömiin merkiten reittinsä kalmoilla ja tulipaloilla. Keskiyöaikana ennen Jaakonpäivää ristiretkeläiset – Böömin katolisen maanrauhan voimilla vahvistettuina – tulivat Miesiin, jossa valtaa piti hussilaisiin lukeutuva Přibík Klenoväläinen, asettuivat piirittämään kaupunkia ja alkoivat ikävästi ampua sitä raskaista bombardeista. Přibík kuitenkin puolustautui urheasti eikä ollenkaan aikonut antautua. Piiritys jatkui jatkumistaan ja aika kului. Brandenburgin Fredrik alkoi hermostua ja huusi, että ristiretken tulee välittömästi jatkaa matkaa ja hyökätä Prahaan. Praha, hän huusi, on *caput regni*, ja se, joka hallitsee Prahaa, hallitsee koko Böömiä...

Kuuma ja helteinen oli vuoden 1427 kesä.

Entä Herran soturit, kysytte. Entä Praha?

Praha...

Praha löyhkäsi vereltä.

Ensimmäinen luku

*jossa Praha löyhkää vereltä ja Reynevania seurataan,
minkä jälkeen hän – tässä järjestyksessä – tympääntyy
rutiineihinsa, muistelee, ikävöi, juhlii,
taistelee hengestään ja hukkuu untuvien sekaan.
Ja kaiken taustalla Euroopan historia heittää
kuperkeikkaa, iskee korolla tahtia ja vikisee käännteissä.*

PRAHA LÖYHKÄSI vereltä.

Reynevan nuuhkaisi nuttunsa hihvoja. Hän oli vastikään lähtenyt sairaalasta, ja siellä – niin kuin sairaaloissa tavaataan – oli vähän väliä isketty suonta ja puhkaistu paiseita, ja lisäksi amputaatioitakin oli tehty semmoisella vauhdilla, ettei paremmasta väliä. Lemu olisi hyvin saattanut imeytyä vaatteisiin, siinä ei olisi ollut mitään ihmeellistä. Mutta nutusta lähti vain nutun hajua. Ei muuta.

Hän nosti päätään ja nuuhki. Pohjoisesta, Moldaun vasemmalta rannalta, kantautui palavien rikkaruohojen ja korsien hajua puutarhoista ja viiniviljelmiltä. Joelta päin taas leyhäh-teli liejun ja raatojen lemua – oli helle, vesi oli laskenut rajusti, ja sen alta paljastuneet rannat ja kuiville jääneet särkät olivat jo jonkin aikaa tuottaneet kaupungille unohtumattomia haju-elämyksiä. Mutta tällä kertaa haju ei tullut liejusta. Reynevan oli varma siitä.

Kevyt mutta oikukas tuuli puhalsi välillä idästä, Poříčín portin suunnasta. Vítkovista. Ja maasta Vítkovin kukkulan juurella saattoi hyvinkin löyhytä verenhajua. Verta näet oli imeytynyt sinne rutkasti.

Mutta se tuskin sentään oli mahdollista. Reynevan kohensi olkansa yli kulkevaa laukunhihnaa ja jatkoi reippain askelin kujaa alaspäin. Oli mahdotonta, että Vítkovista kantautuisi verenlemua. Ensinnäkin Vítkov oli kaukana. Toiseksi taistelu oli käyty kesällä 1420. Seitsemän vuotta sitten. Seitsemän pitkää vuotta.

Hän käveli tarmokkain askelin Pyhän Ristin kirkon ohi. Mutta verenhaju ei hälventynyt. Päinvastoin. Se voimistui. Sillä tuuli käännähti vaihteen vuoksi länteen.

Hah, hän ajatteli ja katsoi vähän matkan päässä olevan juutalaisgeton suuntaan. Kivi ei ole maata, vanhat tiilet ja laastit muistavat kaikenlaista, ja kaikenlaista voi säilytyä niihin. Jos ne jotakin imevät itseensä, se säilyy niissä pitkään. Ja tuolla, synagogan luona, kujilla ja taloissa verta valui vielä enemmän kuin Vítkovissa. Eikä siitä ole edes niin pitkä aika. Vuonna 1422, verisen pogromin aikaan, kun Prahassa syttyi mellakoita Jan Želivskýn teloituksen jälkeen. Rakkaan kansantribuuninsa mestauksesta raivostunut Prahan rahvas nousi kapinaan, ryhtyi kostamaan, polttamaan ja tappamaan. Ja niin kuin aina, kovin kohtalo lankesi juutalaiskorttelien osalle. Želivskýn teloituksen kanssa juutalaisilla ei ollut mitään tekemistä eivätkä he millään tapaa olleet vastuussa hänen kohtalostaan. Mutta mitä väliä?

Reynevan kääntyi Pyhän Ristin hautausmaan kohdalla, käveli sairaalan vieritse, tuli Vanhalle hiilitorille, käveli aukion poikki ja sukelsi porttikonkeihin ja ahtaille kujille, jotka johtivat Dlouhá třídalle. Verenlemu haihtui, hukkui muiden tuoksujen mereen. Porttikongit ja kujat haisivat nimittäin kaikelta, mitä ikinä saattoi kuvitella.

Sen sijaan Dlouhá třída tervehti Reynevania kaiken muun yli puskevalla ja suorastaan huumaavalla leivän tuoksulla. Niin pitkälle kuin katse ylsi, leipurinkojut, tiskit ja penkit hehkuivat kullankeltaisina Prahan kuuluista leipomuksista, ne loistivat toinen toistaan hienompina ja levittivät tuok-

sujaan. Vaikka Reynevan oli syönyt sairaalassa aamiaisen eikä ollut nälissään, hän ei kyennyt vastustamaan kiusausta, vaan osti ensimmäisestä kohdalle sattuneesta leipomosta kaksi tuoretta sämpylää. Sämpylät, tšekäläisittäin *calty*, olivat muodoltaan niin voimallisen eroottisia, että Reynevan kulki pitkän pätkän Dlouhá třídaa kuin unessa ja törmäili kojuihin pää täynnä mietteitä, jotka olivat kuumia kuin autiomaan tuuli. Ne liittyivät Nicolettaan eli Katharina Bibersteiniin. Ohikulkijoissa, joihin hän ajatuksissaan törmäili ja joita töni, oli useita eri ikäisiä ja sangen viehättäviä prahattaria, mutta hän ei edes huomannut heitä. Hän vain pyysi hajamielisesti anteeksi ja jatkoi matkaansa, haukkaili palasia caltysta ja tuijotteli sitä kuin lumottuna.

Vanhankaupungintori havahdutti hänet verenlemullaan.

Hohoo, Reynevan ajatteli ja söi caltyn loppuun, täältä se haju tosiaan voi olla peräisin, en ihmettelisi ollenkaan. Näille katukiville veri ei ole mikään uusi juttu. Jan Želivský ja yhdeksän hänen toveriaan mestattiin juuri täällä, Vanhankaupungin raatihuoneella, kun heidät oli sinne houkuteltu sinä maaliskuun aamuna. Kun raatihuoneen lattiat oli petollisen teurastuksen jälkeen pesty, punainen vaahto valui kuulemma porttien alta virtoina aina torin keskellä olevaan häpeäpaaluun asti ja muodosti sinne valtaisan lammikon. Ja pian sen jälkeen, kun uutinen tribuunin kuolemasta oli saanut prahalaiset vihan ja kostonhimon valtaan, kaikki lähistön katuojatkin olivat virranneet verta.

Väkeä oli menossa Týnin Mariankirkon suuntaan, ja pyhäkön portille johtavissa holvikäytävissä ihmisiä oli suorastaan tungokseksi asti. Rokycana saarnaa, Reynevan ajatteli. Kannattaisi mennä kuulemaan, mistä hän puhuu, hän mietti. Jan Rokycanan saarnoja kannatti aina käydä kuuntelemassa. Aina. Varsinkin nyt, näinä aikoina, kun niin sanottu tapahutumien virta tarjosi saarnanaiheita suorastaan pelottavalla vauhdilla. Totisesti oli mistä saarnata. Ja kuunnella kannatti.

En ehdi, hän tajusi. On kiireellisempiä asioita, hän ajatteli.
Ja on myös eräs ongelma.
Se, että häntä seurattiin.

*

Sen, että häntä seurattiin, Reynevan oli tajunnut jo kauan sitten. Kohta sairaalasta lähdettyään, Pyhän Ristin kirkon luona. Seuraajat olivat fiksuja miehiä, eivät pistäneet silmään, pysyttelivät näppärästi huomaamattomina. Mutta Reynevan oli kyllä tajunnut. Kyseessä ei näet ollut ensimmäinen kerta.

Periaatteessa hän tiesi, keitä seuraajat olivat ja kenen käskystä he toimivat. Sillä ei kuitenkaan ollut suurtakaan merkitystä.

Hänen täytyi päästä heistä eroon. Siihen hänellä oli peräti suunnitelma.

*

Hän astui vilkkaalle, puheensorinan täyttämälle ja haisevalle Karjatorille ja liukeni Moldaun ja Kivisillan suuntaan kulkevaan väkijoukkoon. Hän halusi kadota, ja sillalla, sen kapeassa nielussa, Vanhankaupungin ja Malá Stranan eli »Pikkupuolen» yhdistävällä ahtaalla kannaksella, ihmispaljouden ja sekamelskan keskellä, katoamiseen oli erinomaiset mahdollisuudet. Reynevan puikkelehti tungoksessa, törmäili vastaantulijoihin ja sai osakseen kirouksia.

»Reinmar!» tervehti yksi tönäistyksi tulleista. Hän käytti kirouksen sijaan Reynevanin ristimänimeä. »Herran pieksut! Sinä täällä?»

»Minä täällä. Radim, kuuntele... Kiesus sentään, mikä täällä haisee?»

»Savi ja lieju», sanoi Radim Tvrđík, lyhyt eikä enää aivan nuori mies sanoi ja osoitti sankoa, jota oli raahaamassa. »Jokirannasta. Tarvitsen sitä... no, tiedät kyllä, mihin.»

»Tiedän», Reynevan sanoi ja vilkaisi ympärilleen. »Tiedän hyvinkin.»

Kuten kaikki asiaan vihityt tiesivät, Radim Tvrđík oli velho. Ja kuten jotkut asiaan vihityt tiesivät, Radim Tvrđíkillä oli myös pakkomielle golemiin eli keinotekoisien ihmisten luomisesta. Kaikki, jopa hieman pinnallisemmin asiaan vihityt, tiesivät, että golemiin luomisessa oli tähän mennessä onnistunut vain ja ainoastaan eräs prahalainen rabbi, jota säilyneissä asiakirjoissa kutsutaan Bar Haleviksi, mutta nimi lienee väännös. Kyseinen vanha juutalaisukko käytti legendan mukaan golemiin luomiseen Moldaun pohjasta otettua savea, liejua ja mutaa. Tvrđík kuitenkin edusti yksin näkökantaa, jonka mukaan ratkaisevassa roolissa golemiin luomisessa eivät olleet rituaalit eivätkä loitsut, jotka olivat kyllä tiedossa, vaan tietty astrologinen konjunktio, joka vaikutti liejuun ja saveen ja niiden maagisiin ominaisuuksiin. Koska Tvrđíkillä ei ollut minkäänlaista käsitystä siitä, millaisesta planeettojen asennosta voisi olla kysymys, hän sovelsi yrityksen ja erehdyksen menetelmää ja kävi hakemassa savea niin usein kuin vain ehti siinä toivossa, että osuisi joskus oikeaan aikaan. Hän kävi keräämässä liejua myös eri paikoista. Tänäpäin hän kuitenkin oli mennyt liian pitkälle – löyhkästä päätellen hän oli kaivanut savensa suoraan jonkin paskaviemärin alta.

»Etkö ole töissä?» Tvrđík kysyi ja pyyhkäisi otsaa kämmenselällään. »Sairaalassa siis?»

»Otin vapaata. Ei ollut mitään tekemistä. Rauhallinen päivä.»

»Suokoon Jumala, ettei vain olisi yksi viimeisistä», velho sanoi ja laski ämpärin maahan. »Ajat ovat sellaiset...»

Prahassa kaikki tiesivät, mitä sellaisilla ajoilla tarkoitettiin. Mutta sitä ei haluttu sanoa suoraan. Lause jätettiin kesken.

Kesken jättämisestä oli tullut yleistä ja suorastaan muodikasta. Tavan mukaan vastaukseksi lauseen kesken jättävän tuli ottaa naamalleen viisas ilme, huokaista ja nyökytellä merkittävästi päätään. Mutta Reynevanilla ei ollut siihen aikaa.

»Mene menojasi, Radim», hän sanoi vilkaisten ympärilleen. »En voi jäädä seisomaan tähän. Ja parempi on, ettet sinäkään jää.»

»Häh?»

»Minua seurataan. Siksi en voi lähteä Soukenickälle.»

»Seurataan?» Radim Tvrdík toisti. »Ne samatko, jotka aina?»

»Niin vissiin. Pärjäile.»

»Odota.»

»Mitä?»

»Ei varjostajia kannata yrittää karistaa kannoiltaan.»

»Siis mitä?»

»Varjostajille harhautusyritykset ovat merkki siitä, että varjostettavalla on jotakin omallatunnonaan ja että hän haluaa peitellä jotakin. Vain varkaan jalkoja maa polttee. Se, että et lähde Soukenickälle, on viisautta. Mutta älä rupea puikkelehtimaan, älä yritä karkuun, älä piileskele. Tee, mitä teet tavalisestikin. Tylsistytä seuraajat tylsillä, arkisilla rutiineillasi.»

»Niin kuin millä?»

»Liejun kaivelu sai kurkkuni kuivumaan. Mennään Punaiseen rapuun. Otetaan tuopillinen.»

»Minua seurataan», Reynevan muistutti. »Etkö pelkää, että...»

»Mitä minun pitäisi pelätä?» velho kysyi ja nosti sankonsa maasta.

Reynevan huokaisi. Tämä ei ollut ensimmäinen kerta, kun prahalaisvelhot yllättivät hänet. Hän ei tiennyt, oliko kyse ihailtavasta kylmäverisyydestä vai ihan vain mielikuvituksen puutteesta, mutta eräät paikalliset velhot tuntuivat viis veisaa- van siitä, että mustan magian kanssa häärääville hussilaiset

olivat toisinaan pahempi uhka kuin inkvisitio. *Maleficium*, noituus, mainittiin yhtenä kuolemansynneistä, joista neljäs Prahan artikla määräsi rangaistukseksi kuoleman. Prahan artiklojen suhteen hussilaisten kanssa ei ollut leikkimistä. Maltillisina pidetyt Prahan kalikstiinit eivät tässä asiassa jääneet ollenkaan jälkeen Taborin radikaaleista ja fanaattisuudestaan kuuluista Orvoista. Kiinni saatu velho pantiin tynnyriin ja poltettiin roviolla.

He kääntyivät torin suuntaan, ylittivät Nožířskán, sitten Zlatníkóván ja sitten Svatojilskán. He kävelivät verkkaisesti. Tvrđík seisahtui vähän väliä kojujen luona ja vaihtoi juoruja kauppiaiden kanssa. Kuten asiaan kuului, juttu pysähtyi aina hetkeksi, kun oli sanottu »ajat ovat sellaiset...», ja joka kerta toteamus kuitattiin viisaan näköisellä ilmeellä, huokauksilla ja merkitsevillä päännökytyksillä. Reynevan katseli ympärilleen, mutta ei nähnyt varjostajia. He olivat liian hyviä piiloutumaan. Hän ei tiennyt, mitä he juuri nyt tunsivat, mutta häntä itseään tylsät rutiinit alkoivat jo kovasti kyllästyttää.

Onneksi pian sen jälkeen, kun he olivat kääntyneet Svatojilskálta eräälle pihalle ja sen erääseen porttikäytävään, he olivatkin jo suoraan Punaisen ravun talon edessä. Ja talossa oli myös kapakka, jonka omistaja oli sen kummemmin pähkäilemättä nimennyt suoraan talon mukaan.

»Hei! Katsokaas tuota! Sehän on Reynevan!»

Pöydän takana, pohjakerroksen pylväiden takana olevalla penkillä istui neljä miestä. Kaikki olivat viiksekkäitä ja harteikkaita, yllään ritarityyliset panssaroidut nahkapaidat. Kaksi heistä Reynevan tunki ja siis tiesi puolalaisiksi. Ja jos ei olisi tiennyt, olisi nyt arvannut. Kuten kaikki puolalaiset ulkomailla, vieraassa maassa, hekin käyttäytyivät meluisasti, koppavasti ja osoittelevan moukkamaisesti, mikä heidän omasta mielestään korosti heidän arvoaan ja korkeaa yhteiskunnallista asemaansa. Huvittavaa asiassa oli se, että pääsiäi-

sestä alkaen puolalaisten arvo oli Prahassa ollut melkoisen alhainen ja heidän asemansa sitäkin alhaisempi.

»Olkoon ylistetty...! Terve vaan, meidän oma Asklepioksemme!» tervehti yksi puolalaisista, Reynevanin tuntema Adam Wejdnar, vaakunaltaan Rawicz. »Istukaa alas! Istukaa molemmat! Me kutsumme ja me tarjoamme!»

»Miten sinä sen noin hyvällä halulla kutsut?» irvisti mukamas inhoten toinen puolalainen, niin ikään Suur-Puolasta kotoisin oleva ja Reynevanin tuntema Mikołaj Żyrowski, vaakunaltaan Czewoja. »Onko sinulla liikaa rahaa, häh? Sitä paitsi tuo yrttipuoskari on töissä lepratautisten kanssa! Taruttaa lepran vielä meihinkin! Tai jotain vielä pahempaa!»

»En ole enää töissä leprasairaalassa», Reynevan selitti kärkevästi, ei ensimmäistä kertaa. »Olen nykyään Bohuslavmunkkien sairaalassa. Täällä Vanhassakaupungissa. Simeonin ja Juudas Taddeusin kirkon vieressä.»

»Hyvä on, hyvä on», heilautti kättään Żyrowski, joka tiesi jo kaiken tämän. »Mitä juotte? Ai hitto, anteeksi nyt vaan. Pitää esitellä. Arvon aatelisherrat tässä ovat Jan Kuropatwa Łańcuchowosta, vaakunaltaan Szreniawa, ja Jerzy Skirmunt, vaakunaltaan Odrowąż. Anteeksi mutta mikä helvetti täällä haisee?»

»Moldaun lieju.»

*

Reynevan ja Radim Tvrđík joivat olutta. Puolalaiset joivat itävaltalaisista viiniä ja söivät lampaanlihamuhennosta leivän kera. Samalla he puhuivat mielenosoituksellisen kovaan ääneen puolaksi, kertoivat toisilleen kaskuja ja nauraa höröttivät päälle. Ohikulkijat katsoivat pois päin ja kiroilivat hiljaa. Jotkut sylkäisivät.

Sigismund Korybutinpoika, Puolan Jagello-kuninkaan veljenpoika ja Böömin kuningaskandidaatti, jota kaikki sanoivat

lyhyesti Korybutiksi, oli Prahaan ensi kertaa tullessaan ottanut mukaansa viisituhatta ja toisella kerralla viisisataa puolalaista ritaria. Monet olivat nähneet Korybutissa Husia kannattavien böömiläisten toivon ja pelastuksen, ja puolalaiset toden totta olivat taistelleet urheasti Kalkin ja Jumalan säädösten puolesta eivätkä olleet säästäneet vertaan Karlsteinissa, Iglauissa, Rötzissä eivätkä Aussigissa. Siitä huolimatta heistä eivät pitäneet edes böömiläiset aseveljet. Miten voisi pitää tyypeistä, jotka hörähtelivät naurusta kuullessaan, että tšekkiläisen asetoverin nimi oli Foula Lapskoussilainen, Ihrek Vanhavuohinen, Dorka Landenperä tai Persek Ikihikinen?

Korybutin petos oli luonnollisesti vahingoittanut puolalaisten asiaa pahan kerran. Böömiläisten toivo oli osoittautunut pettymykseksi joka suhteessa, hussilaisten kuningas *in spe* oli ryhtynyt kaveeraamaan katolilaisten herrojen kanssa, hän oli kääntänyt selkänsä ehtoolliselle *sub utraque specie* ja rikkonut vannomansa neljä artiklaa. Salaliitto oli paljastettu ja hajoitettu, Jagellon veljenpoika oli päätynt valtaistuimen sijasta vankilaan, ja puolalaisiin oli alettu suhtautua suorastaan vihamielisesti. Osa heistä oli lähtenyt saman tien pois Böömistä. Osa oli kuitenkin jäänyt – ikään kuin osoittaakseen, etteivät hyväksy Korybutin petosta vaan haluavat olla Kalkin puolella, julistaakseen halukkuuttaan taistella edelleen kalikstiinien asian edestä. Vaan mitä oli tapahtunut? Heistä ei edelleenkään pidetty. Epäiltiin – ja aivan aiheellisesti – että puolalaiset eivät paskaakaan välittäneet Kalkin asiasta. Puhuttiin, että he olivat jääneet Böömiin, koska, *primo*, heillä ei ollut mihin ja miksi palata. Böömiin he olivat hakeutuneet, koska olivat humputelleet kaiken omaisuutensa niin että olivat saaneet tuomioistuimet ja ulosottomiehet kannoilleen, ja nyt kaiken kukkuraksi niin heidän kuin Korybutin päälle sateli kirouksia ja parjauksia. Että, *secundo*, taistelemalla Böömissä heillä on ollut mielessään vain ja ainoastaan raha, saaliin kerääminen ja omaisuuden haaliminen. Ja että, *tertio*, he eivät edes ota

osaa taisteluihin, vaan käyttävät hyväkseen tšekkisoturien poissaoloa ja käyvät naiskentelemassa näiden vaimoja.

Kaikki nämä toteamukset osuivat oikeaan.

Kuullessaan miesten puhuvan puolaa eräs ohi kulkeva prahalainen sylkäisi maahan.

»Hohoo, eivät taida tykätä meistä, eivät tosiaan taida», sanoi Jerzy Skirmunt, vaakunaltaan Odrowąż, hauskasti tšekkiläisittäin murtaen. »Miksi nyt näin? On se kumma.»

»Mokomakin äijänketale», Żyrowski sanoi ja pullisti kadun suuntaan rintaansa, jota Czewojan hopeiset kavionkuvat koristivat. Niin kuin kaikki puolalaiset, hänkin jakoi järjetömän käsityksen, jonka mukaan joka ikinen puolalainen rutiköyhä aatelisukko on yhtä arvokas kuin kaikki Rosenberchit, Kolovratyt ja Sternbergit yhteensä.

»Ketalepa tosiaan», totesi Skirmunt. »Mutta silti outoa, ystävää kallis.»

»Täköläiset ihmettelevät», Radim Tvrdík sanoi rauhallisella äänellä, mutta Reynevan tunki hänet liian hyvin mennäkseen lankaan. »Täköläiset ihmettelevät, kun ritariasussa ja sotisopayllään olevat miehet iloittelevat kapakkapöydän ääressä tällaisina päivinä. Nyt kun ajat ovat sellaiset...»

Hän jätti lauseen kesken, kuten tapa vaati. Mutta puolalaisilla ei ollut tapana noudattaa tapoja.

»Kun ajat ovat sellaiset, että ristiretkeläiset ovat tulossa, niinkö?» Żyrowski nauroi. »Mahtavat voimat vyöryvät ja tuovat tullessaan tulen ja miekan, niin että jäljelle jää vain pelkkää maata ja vettä, niinkö? Että ei mene kuin hetki ja...»

»Hiljempaa», Adam Wejdnar keskeytti. »Teille, hyvä Böömin herra, sanon näin: moitteenne menee väärään osoitteeseen. Prahan Uudenkaupungin korttelit ovat tällä haavaa tyhjänpuoleiset, se on totta, ihmiset ovat kaikonneet. Sillä kun nämä tällaiset ajat, niin kuin sanoitte, alkoivat, Uudenkaupungin kauppiaat lähtivät Prokop Siloposken kanssa puolustamaan maataan. Niinpä jos joku uusikaupunkilainen tulisi moitti-

maan minua, olisin hiljaa. Mutta täältä Vanhastakaupungista taisteluihin ei lähtenyt ketään. Pata kattilaa soimaa.»

»Lännestä on vyörymässä mahtavat voimat, koko Eurooppa!» Żyrowski toisti. »Tällä kertaa ette pysty pysäyttämään niitä. Se on teidän loppunne, siihen teidän taipaleenne pysähtyy.»

»Meidän?» Reynevan kysyi ivallisesti. »Ja teidänkö ei?»

»Samaa se tietää meillekin», Wejdnar totesi synkästi ja viittoili Żyrowskia vaikenemaan. »Samaa tietää meillekin. Ikävä kyllä. Näyttää siltä, että valitsimme surkeasti puolemme tässä riidassa. Olisi pitänyt kuunnella, mitä piispa Łaskarz puhui.»

»Niinpä niin», Jan Kuropatwa huokaisi. »Minunkin olisi pitänyt kuunnella piispa Zbyszek Oleśnickia. Mutta tässä nyt ollaan kuin naudat teurastamossa, ja teurastaja on jo tulossa. Muistutan arvon herroille, että meitä on lähestymässä ristiretki, jollaista maailma ei ole ennen nähnyt. Kahdeksankymmentätuhatta miestä. Vaaliruhtinaita, herttuaita, palatsikreivejä. Baijerilaisia, saksilaisia, asemiehiä Svaabiasta, Thüringenistä, Hansa-kaupungeista ja kaiken päälle koko Pilsenin maanrauha, ja hoh, ties mitä merentakaista väkeä. He ylittivät rajan heinäkuun alussa ja alkoivat piirittää Miesiä, joka sortuu hetkenä minä hyvänsä ellei jo ole sortunut. Ja pitkö on matka Miesistä tänne? Kymmenen peninkulmaa ja vähän päälle. Laskekaapas nyt. He ehtivät tänne viidessä päivässä. Nyt on maanantai. Uskokaa minua, saamme perjantaina nähdä heidän ristinsä Prahan liepeillä.»

»Eikä Prokop heitä pysäytä, hänet he lyövät heti kättelyssä. Hänestä ei ole heille vastusta. Heitä on ihan liikaa.»

»Midianilaisia ja amalekialaisia oli kuin heinäsiirkkoja, kun he hyökkäsivät Gileadiin», sanoi Radim Tvrđík. »Heidän kameleitaan oli kuin hiekkaa merenrannassa. Mutta Gideon voitti ja hajotti heidät, vaikka hänellä oli tuskin kolmeasataa sotamiestä. Sillä hän taisteli taivaallisten sotajoukkojen Heran nimessä, Hänen nimensä huulillaan.»

”Arvon herrat, maailma on viime aikoina ottanut ja suurentunut. Ja samalla kertaa myös pienentynyt.”

ELETÄÄN VUOTTA 1427. Nuori lääkäri Reynevan tovereineen on päätenyt Prahaan ja liittynyt paavin valtaa vastustaviin hussilaisiin Herran satureihin. Alkemisteilta Reynevan ja Scharley saavat kuulla velhosta, joka osaisi murtaa Mesi-Simsonin kirouksen. Samaan aikaan hussilaiset värväävät Reynevanin vakoojaksi suorittamaan salaista tehtävää Sleesiaan. Vaarojen keskellä luoviessaan sankarimme tekee kaikkensa kostaakseen veljensä kuoleman ja löytääkseen taas rakastettunsa Nicolettan...

Herran soturit jatkaa Reynevanin ja hänen kumppanien-
sa veijaritarinaa kaksi vuotta sen jälkeen, mihin *Narrenturm*
päätyi. Nykyisten Puolan ja Tšekin armottomalla keskiajalla
rymistävä teos julkaistaan suomeksi kahdessa osassa, joista
tämä on ensimmäinen.

”Ja kaiken taustalla Euroopan historia heittää kuperkeikkaa, iskee korolla tahtia ja vikisee käännteissä.”

